

Motion till riksdagen 2025/26:1316

av **Per-Arne Håkansson och Niklas Karlsson (båda S)**

Jämlika villkor för alla svenska elkonsumenter oavsett geografisk plats

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett gemensamt nationellt elprisområde och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige är sedan 2011 indelat i fyra elprisområden (SE1–SE4), en struktur som infördes för att uppfylla EU:s krav på en transparent elmarknad och hantera överföringsbegränsningar inom landet. Denna uppdelning har skapat djupa inrikes klyftor – inte minst mellan norra och södra Sverige. Det har inte funnits en hållbar förklaring till att Skåne och södra Sverige missgynnats.

En av de mest framträdande rösterna i debatten är energiexperten Bengt Ekenstierna, som under flera år påtalat hur nuvarande system leder till oskäliga elpriser och en ekonomisk snedfördelning inom landet. Ekenstierna – som givit namn åt den så kallade Beken-modellen – menar att dagens prismodell bygger på en logik som är tekniskt motiverad men praktiskt orättvis. Vi som skrivit denna motion har träffat Ekenstierna och hans team och menar att det som läggs fram är värt att beakta. Den nuvarande situationen innebär att svenska konsumenter betalar priser som är kraftigt influerade av exportmarknadens marginalpriser, trots att själva produktionskostnaden för svensk el är betydligt lägre – särskilt i söder.

I media har Ekenstierna redogjort för hur detta skapat en ”förmögenhetsöverföring” från hushåll och småföretag till staten och elbolag. Enligt hans beräkningar har svenska konsumenter – främst i elområde SE3 och SE4 – under de senaste åren betalat uppemot 300 miljarder kronor mer än vad som är skäligt utifrån svensk produktionskostnad. Dessa pengar har i stor utsträckning gått till elbolagens vinster, medan vanliga hushåll och företag i södra Sverige fått bära den ekonomiska bördan.

Att elmarknaden påverkas av internationella marginalpriser är inte unikt för Sverige, men i vårt fall förstärks effekterna av att vi fortfarande saknar tillräcklig överföringskapacitet. Det innebär att den billigare elen i norr inte kan nå södra Sveriges konsumenter i tillräcklig omfattning. Prissättningen påverkas därmed av tillgång och efterfrågan lokalt i elområde SE4, där priset ofta drivs upp av export och flaskhalsar. Resultatet blir inte enbart höga kostnader, utan en obalans som slår mot både hushållens ekonomi och svensk industris konkurrenskraft. Inte minst har den skånska livsmedelsindustrin utsatts för påfrestningar på grund av elpriserna.

Utifrån nuvarande situation kan en modell som tagits fram av Bengt Ekenstiernas team, Beken-teamet, där elprissättningen för inhemska konsumenter separeras från den som tillämpas på exportvolymen, vara värd att beakta. Det innebär i praktiken att elen för svenska hushåll prissätts utifrån nationella förhållanden – t.ex. produktionskostnad, tillgänglig kapacitet och nätstruktur – medan el som säljs utomlands fortsatt kan prissättas enligt Nordpools internationella marginalprissystem.

En sådan modell kräver inte att Sverige lämnar elbörsen, utan att vi kompletterar marknadsmodellen med ett mer rättvist nationellt perspektiv. Det är en metod som möjliggör både marknadsintegration och skydd för svenska konsumenter. Modellen ligger också i linje med hur andra europeiska länder agerat i krissituationer, där man ibland separerat inrikes och utrikes prissättning temporärt för att skydda den inhemska ekonomin.

Motståndet mot att förändra elprisområdena kommer som vi uppfattat det främst från Svenska kraftnät, som hänvisar till att nuvarande modell ger tydliga prissignaler och speglar de faktiska kapacitetsbegränsningarna i nätet. Det hänvisas i debatten ofta till att det finns ett EU-rättsligt ramverk som försvårar en politisk direktstyrning av prissättningen.

Värt att notera är dock att EU:s regler inte förbjuder nationella initiativ som syftar till att göra marknader mer rättvisa och långsiktigt stabila – så länge grundläggande marknadsprinciper respekteras.

Ett närliggande exempel på den europeiska marknaden är Tyskland där det alltså finns ett enda elområde och den nuvarande regeringskoalitionen tyck vilja hålla fast vid denna ordning.

Om det är möjligt i Tyskland bör det också vara möjligt i Sverige att införa ett gemensamt elprisområde.

Det svenska elsystemet är starkt, men har förlorat sin regionala rättvisa. Ett land som Sverige ska inte långsiktigt ha fyra olika elpriser. En översyn för att skapa ett enhetligt elprisområde torde vara ett viktigt steg mot ett tryggare, rättvisare och mer hållbart energisystem i hela landet.

Mer jämlika villkor för alla svenska elkonsumenter, oavsett geografisk plats, bör säkerställas. Parallellt med översynen bör regeringen säkerställa att det genomförs investeringar i överföringsnät och ny planerbar elproduktion i Skåne och övriga delar av södra Sverige.

Per-Arne Håkansson (S)

Niklas Karlsson (S)